

Ποιά ή θέση τῶν Χριστιανῶν στήν Πολυθρησκευτική Ἐνωμένη Εὐρώπη;
Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος (Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης
Ἀλβανίας).

(Τò κείμενο βασίζεται στήν ὁμιλία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου στο
ἑλληνο γερμανικό συμπόσιο «Προοπτικές της Εὐρώπης», πού διεξάχθη
στήν Ἀθήνα στίς 9 Φεβρουαρίου 2007.)

Ἄρχισα νά ἀντιλαμβάνομαι τήν τραγικότητα τοῦ κόσμου καί νά
προβληματίζομαι γιά τò μέλλον τῆς Εὐρώπης στή διάρκεια τοῦ Β΄
Παγκοσμίου Πολέμου, σέ μιὰ ἐποχή πού ή ήπειρός μας σφάδαζε κάτω
ἀπό τή μανία τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, παρασύροντας στήν
αἱματοχυσία ὀλόκληρο τὸν πλανήτη.

Τότε βέβαια, στίς πύλες τοῦ Ἄδου πού εἶχε δημιουργήσει ή τρελή
ἀλληλοσφαγή, ἦταν ἀδύνατο νά φαντασθεῖ κανεῖς μιὰ κοινή πορεία τῶν
εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Ἐντούτοις, τὸ ὄνειρο τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης ἔχει
ἀρχίσει τίς τελευταῖες δεκαετίες νά γίνεται πραγματικότητα. Μία
διαδικασία, ή ὁποία δέν στηρίζεται στο παλαιό πρότυπο τῆς
Αὐτοκρατορίας, στήν ἐπιβολή, δηλαδή, ἐνός λαοῦ ἐπάνω στοὺς ἄλλους,
ἀλλά στή δημοκρατική ἀντίληψη καί σέ ἕνα νέο ὄραμα εἰρηνικῆς
συνύπαρξης βάσει κοινῶς ἀποδεκτῶν ἀξιῶν καί ἀρχῶν.

Γιά νά ἀνθίσει καί νά καρποφορήσει ή ἰδέα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητας
χρειάστηκε νά ξεπεραστοῦν πολλές προκαταλήψεις, δυσπιστίες καί
ὀμαδικές ψυχώσεις πού καλλιέργησαν ἀνταγωνισμοὶ αἰῶνων. Τὸ
χριστιανικό ὑποσυνείδητο, ἀκόμα καί τῶν ἐκκοσμικευμένων στρωμάτων
τῆς Εὐρώπης, συνέβαλε στὸν τονισμό βασικῶν ἀρχῶν, ὅπως ὁ σεβασμὸς
στήν ἐλευθερία καί τήν ἰδιοπροσωπία ἀτόμων καί λαῶν, ή δημοκρατία, ή
ἰσότητα, ή εἰρήνη, ή δικαιοσύνη, ή κοινωνική ἀλληλεγγύη.

Εὐρωπαϊκὴ θρησκευτικὴ πολυμορφία

Ἐκ παραδόσεως, οἱ Εὐρωπαῖοι κατὰ πλειοψηφία εἶναι Χριστιανοί,
διηρημένοι σέ διάφορες Ἐκκλησίες καί Ὁμολογίες. Μαζί τους συμβιοῦν
Ἑβραϊκὲς Κοινότητες, οἱ ὁποῖες ἐπίσης παρουσιάζονται διαφοροποιημένες
ἀπ' ἀλλήλων, ὅπως καί Ἰσλαμικὲς Κοινότητες διαφορετικῆς ἐθνικῆς
καταγωγῆς. Ἐπιπλέον, ὀμάδες βουδιστικῆς, ἰνδουιστικῆς, σίκ, μπαχάι, κ.ἄ.

Τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τῶν Χριστιανῶν μὲ τις ἄλλες Θρησκείες γενικὰ παρουσιάζει δύο πλευρές. Ἡ πρώτη εἶναι πρακτική: Ἡ ἀναγκαία συμβίωση μὲ ἀνθρώπους ἄλλων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, πρόκειται γιὰ ἓνα «διάλογο ζωῆς», ὅπου ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη στάση εἶναι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη, ὁ σεβασμὸς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ ἀκόμη, καὶ ἡ συνεργασία σὲ θέματα κοινωνικῆς ἀρμονίας καὶ προόδου. Ἡ δεύτερη εἶναι θεωρητικὴ: Ἡ κατανόηση τῶν ἄλλων θρησκειῶν ἀπὸ πλευρᾶς θεολογικῆς.

Ὅπως ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ -τοῦ νέου Ἀδάμ- ἔχει παγκόσμιες συνέπειες, τὸ ἴδιο καὶ ἡ ζωὴ τοῦ μυστικοῦ Σώματός Του, τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει παγκόσμια ἐμβέλεια καὶ ἐνέργεια. Οἱ προσευχές της καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά της ἀγκαλιάζουν τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη. Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει τὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ τὴ δοξολογία της ὑπὲρ τῶν πάντων. Ἐνεργεῖ ὑπὲρ τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου. Ἀκτινοβολεῖ τὴ δόξα τοῦ ζῶντος Κυρίου σὲ ὅλη τὴν κτίση.

Μία στάση ζωῆς, ἡ ὁποία σέβεται τις θρησκευτικὲς ἀρχές καὶ ἀπόψεις τῶν ἄλλων, δὲν σημαίνει συγκρητισμὸ καὶ ἀλλοτρίωση τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἀντίθετα, ἀπαιτεῖ οὐσιαστικὴ γνώση τῆς πίστεως μας μαζὶ μὲ μιὰ συνεχῆ βίωσή της ἐν μετανοίᾳ, ταπεινοσύνη καὶ γνήσια ἀγάπη. Τὸ μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν πανηγυρικὴ συλλειτουργία στὴ Βηθλεὲμ στὶς 7 Ἰανουαρίου τοῦ 2000 τόνισε: «Προσβλέπομεν πρὸς τὰς ἄλλας μεγάλας θρησκείας, ἴδια δὲ τὰς μονοθεϊστικὰς, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλάμ, προτιθέμενοι νὰ οἰκοδομήσωμεν ἔτι πλέον τὰς προϋποθέσεις διαλόγου μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως ὅλων τῶν λαῶν... Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπορρίπτει τὴν μισαλλοδοξίαν καὶ καταδικάζει τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν, ὅποθενδήποτε ἤθελον ἐκδηλωθεῖ τοιαῦτα φαινόμενα». Γενικά, ὑποστηρίζει τὴν ἀρμονικὴ συνύπαρξη τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ μειονοτήτων καθὼς καὶ τὴν ἐλευθερία συνείδησης τοῦ κάθε ἀνθρώπου καὶ τοῦ κάθε λαοῦ.

Τὸ βασικότερο χαρακτηριστικὸ στὴ σύγχρονη Εὐρώπη εἶναι τὸ αὐξανόμενον ποσοστὸ αὐτῶν ποὺ δηλώνουν ὅτι δὲν θέλουν νὰ ἀνήκουν σὲ καμιὰ θρησκεία. Στὶς χῶρες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, τὸ ποσοστὸ τῶν χριστιανῶν ἔχει σημαντικὰ μειωθεῖ. Στὴν Τσεχία πχ. οἱ χριστιανοὶ ἀποτελοῦν τὸ 33%. Παλαιότερη στατιστικὴ (τοῦ 1990) ἀνέφερε ὅτι σὲ 15 χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐδήλωναν κατὰ μέσο ὄρο ὅτι τὸ 70% πιστεύουν σὲ Θεό, τὸ 61% σὲ ψυχὴ, τὸ 43% σὲ ζωὴ μετὰ θάνατο, τὸ 33% σὲ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Τὸ δὲ 40% δὲν ἐκκλησιάζονται ποτέ. Βεβαίως, οἱ θρησκευτικὲς στατιστικὲς εἶναι πολὺ σχετικὲς. Συχνά, τὰ στοιχεῖα ποὺ

δίνουν προκαλούν σύγχυση (πχ. ή τελευταία στατιστική σημειώνει ότι στη Σουηδία οι χριστιανοί αποτελούν το 91% ενώ εκείνη του 1990, ότι σε Θεο πιστεύουν το 45%! Τη θρησκευτική αυτή πολυμορφία κάνει περισσότερο σύνθετη το γεγονός ότι και όσοι δηλώνουν ότι ανήκουν σε κάποια θρησκευτική κοινότητα, σε μεγάλο ποσοστό έχουν διαποτιστεί με αδιαφορία, από το ήθος της έκκοσμίκευσης που διαχέεται στον κοινωνικό βίο των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών. Στην ατμόσφαιρα αυτή της έκκοσμίκευσης αναπνέουν βεβαίως και κοινωνίες εκ παραδόσεως Ορθόδοξες. Καίτοι, σύμφωνα με τις στατιστικές, σε όρισμένες περιοχές πάνω από το 90% δηλώνουν Ορθόδοξοι.

Το ρεύμα της θρησκευτικής αδιαφορίας στην Ευρώπη συχνά γίνεται πιο όρμητικό με την επίμονη παρέμβαση κύκλων που επιμένουν να εξοβελίσουν τη θρησκεία από την κοινωνική ζωή. Συνήθως, έχοντας ως πρότυπο τη γαλλική *laïcité*, προβάλλουν επίμονα απόλυτες θέσεις. Υπάρχει μία τάση να εξελιχθεί ή μαχητική έκκοσμίκευση (*secularism*) σε ένα είδος ψευδοθρησκείας. Επιδιώκοντας να σπρώξει στο περιθώριο τις παραδοσιακές θρησκείες, και ιδιαίτερα τον Χριστιανισμό, σε γκέτο όπου θα επιτρέπεται να ζει, όχι όμως και να δρα κοινωνικά. Έμμεσα ζητεί να προωθήσει το παλαιό σοβιετικό πρότυπο για τον περιορισμό της θρησκείας. Όπως φάνηκε στη διαδικασία της σύνταξης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, οι φονταμενταλιστές της *laïcité* πέτυχαν να έχουν αποφασιστική επιρροή.

Παράλληλα με το ρεύμα της έκκοσμίκευσης, το κοινό της Ευρώπης έπηρεάζεται τελευταίως από άοριστες θρησκευτικές μεταφυσικές ιδέες. Χαρακτηριστικά την αποκαλύπτουν τα *best seller* της παιδικής λογοτεχνίας. Για τα παιδιά του 20ου αιώνα, ένας από τους πιο αγαπημένους ήρωες ήταν ο *Oliver Twist* του Ch. Dickens. Στις αρχές του 21ου αιώνα, τη θέση του έχει πάρει ο Χάρυ Πότερ της G.K. Rowling. Στην ιστορία του *Oliver Twist*, το Καλό και το Κακό προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό με κοινωνικούς όρους. Στις περιπέτειες του Χάρυ Πότερ, το Καλό και το Κακό ανήκουν στη σφαίρα της μεταφυσικής και εκπορεύονται από τη μοίρα. Στην πρώτη περίπτωση, ή τραγικότητα της ζωής μεταμορφώνεται με την παρέμβαση ενός ευγενούς διανοούμενου. Αντίθετα, ο ήρωας των σημερινών παιδικών βρίσκει καταφύγιο στο σκοτεινό κόσμο της φαντασίας, διότι το όρατο περιβάλλον του είναι έχθρικό. Το μαγικό ραβδί στο χέρι του αλλάζει την εικόνα του κόσμου. Πρόθεσή του είναι να όρισει το περιβάλλον του χρησιμοποιώντας μεταφυσικές δυνάμεις του σύμπαντος. Η εκπληκτική επιτυχία στο ευρύ αναγνωστικό κοινό σε πάρα πολλές χώρες φανερώνει την ιδιαίτερη γοητεία που ασκεί σήμερα ή φυγή στο φανταστικό, σε κόσμους μαγικούς, Συγχρόνως, όμως, φανερώνει το ενδιαφέρον για μία περιοχή

που υπερβαίνει την κλασική λογική στην οποία στηρίχθηκε ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός στο χώρο της επιστήμης, της φιλοσοφίας, της αισθητικής δίνοντας απόλυτη εμπιστοσύνη στην κριτική λειτουργία του ὀρθοῦ λόγου σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα.

Ο προηγούμενος αἰώνας κύλησε μέσα στην ἐπιρροή, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀναστατώσεις καὶ τὶς ἐλπίδες που δημιούργησαν σὲ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ ὁ Μαρξισμὸς καὶ ὁ Λενινισμὸς, μὲ τὸ ὄνειρο τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Φιλελευθερισμὸς, ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση, ἡ ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας που ὑποσχέθηκε τὴ λύση ὅλων τῶν ἀνθρώπινων προβλημάτων μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ πρόοδο.

Παράλληλα μὲ τὴν ἐκκοσμίκευση καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία που διαχέονται στὴν Εὐρώπη, παρατηρεῖται σήμερα σὲ παγκόσμια κλίμακα μία ἀναζωπύρωση τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸ Ὑπερβατικὸ, γιὰ τὸ Θεό. Μία μεταφυσικὴ ἀναζήτηση. Ἐδῶ ὅμως διαφαίνονται δύο κίνδυνοι: Πρῶτον, ἡ ἀλλοίωση τῆς θρησκευτικῆς ἐμπειρίας μὲ μεταλλαγμένα προϊόντα διάφορων θρησκευτικῶν θεωριῶν ποικίλης προέλευσης που προτείνουν μία ἀόριστη μεταφυσικὴ καὶ πνευματικότητα, ἡ ὁποία τελικὰ ὀδηγεῖ σὲ ἓνα ἀπροσδιόριστο κενό. Δεύτερον, ἡ στρέβλωση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, μὲ προσανατολισμὸ τὴν περιφρόνηση τῶν ἀντιφρονούντων καὶ τὸ μίσος. Μὲ ἀποκορύφωμα, ἓνα κράμα βίας καὶ θρησκευτικῶν συνθημάτων που ἐνισχύουν σειρὰ ἀπὸ τρομοκρατικὲς ἐνέργειες.

Στὸ θρησκευτικὸ μωσαϊκὸ τῆς Εὐρώπης ἓνα σοβαρὸ τμῆμα πλέον κατέχει τὸ Ἰσλάμ. Στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσὴ διαβιοῦν σήμερα πολλὰ ἑκατομμύρια μουσουλμάνοι διαφορετικῶν ἐθνικῶν καταγωγῶν: Περίπου 4 ἑκατ. στὴ Γαλλία, 2,5 ἑκατ. στὴ Γερμανία, 2 ἑκατ. στὴ Βρετανία, 0,5 ἑκατ. στὴν Ὀλλανδία, 0,5 ἑκατ. στὴν Ἰταλία, 300 χιλιάδες στὸ Βέλγιο, κλπ.

Μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ 21ου αἰώνα, κεντρικὴ θέση στὴν παγκόσμια δημόσια σκηνὴ πῆρε μία ἔντονη ἀντιπαράθεση Δυτικοῦ κόσμου καὶ Ἰσλάμ, γεγονὸς που ἐπηρεάζει πολυτροπα καὶ τὴν Εὐρώπη. Οἱ τρομοκρατικὲς ἐνέργειες οἱ ὁποῖες ἄρχισαν μὲ αὐτὴ τῆς 11ης Σεπτεμβρίου τοῦ 2001 καὶ συνεχίστηκαν στὴ Μαδρίτη, τὸ Λονδίνο καὶ ἄλλοι, ἐγκαινίασαν τὴ σύγκρουση μεταξὺ ὀρισμένης μερίδας τοῦ Ἰσλάμ καὶ τῆς Δύσης. Διάφορες ἐνέργειες τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅσο καὶ παραλείψεις, ἔχουν συμβάλλει στὸ νὰ φαίνεται ὅτι κινούμεθα πρὸς «σύγκρουση πολιτισμῶν». Πολλοὶ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης ἀντιθέτως ἐπιμένουμε στὸ διάλογο καὶ τὴ σύμπραξη τῶν πολιτισμῶν, στὸ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν

δικαιωμάτων τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἀποφυγὴν δαιμονοποιήσεως τοῦ διαφορετικοῦ.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Δυτικοῦ κόσμου ἔχει ἐπικεντρωθεῖ σὲ μία μορφή/τάση τοῦ Ἰσλάμ, τὴν ἐπιθετικὴν, πὺν ἐπικαλεῖται τὴν Τζιχάντ. Ὁ ὅρος αὐτὸς ἀνακριβῶς ἔχει ἀποδοθεῖ ὡς «ιερὸς πόλεμος». Ἡ ἐτικέτα «ιερὸς» εἶναι περιέργως μία δυτικὴ προσθήκη. Τζιχάντ κατὰ κυριολεξίαν σημαίνει «τὸ νὰ ἀγωνίζεται, νὰ παλεύει κανεὶς» καὶ μπορεῖ καλύτερα νὰ ἀποδοθεῖ ὡς «πάλη» («ἀγώνας»). Ὁρισμένοι μουσουλμάνοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Τζιχάντ ἀναφέρεται στὴν πνευματικὴ πάλη, ἄλλοι ὅτι στηρίζει τὴν ἄμυνα κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ὄχι τὸν ἐπιθετικὸν πόλεμον. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ ἐρμηνεῖες δὲν εἶναι ἀποδεκτὲς ἀπὸ τοὺς ἀκραίους ἰσλαμιστὲς, οἱ ὅποιοι σὲ πολλὰς χώρας ἐπηρεάζουν τὴν πλειοψηφίαν. Τὸ Ἰσλάμ ὅμως στὸ σύνολόν του δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν τρομοκρατία. Κρύβει ἐπίσης πολὺ σημαντικὰς θρησκευτικὰς, πνευματικὰς καὶ πολιτιστικὰς δυνάμεις καὶ ὀφείλουμε νὰ τὸ προσεγγίσουμε μὲ ἰδιαίτερη προσοχήν.

Ἡ Εὐρώπη δὲν νομίζω ὅτι ἀπειλεῖται ἀπὸ ἓνα τρομοκρατικὸν Ἰσλάμ. Τὸ πιὸ οὐσιαστικὸν πρόβλημα εἶναι ἡ μουσουλμανικὴ διείσδυσις καὶ ἀνάπτυξις. Τὸ κρίσιμο σημεῖον γιὰ τὴν ἡπειρὸν μας σήμερον δὲν εἶναι τόσο ὅτι τὸ Ἰσλάμ, ἀραβικὸν - τουρκικόν, συναντᾷ μία κατὰ παράδοσιν χριστιανικὴν κοινωνίαν, ὅσο ὅτι αὐτὸ εἰσέρχεται σὲ μία Εὐρώπην στὴν ὁποία ἡ χριστιανικὴ συνείδησις καὶ ζωὴ εἶναι διαβρωμέναι ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἐκκοσμίκευσιν. Μὲ λαοὺς πὺν λέγονται μὲν χριστιανικοὶ, ἀλλὰ δὲν ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀξίαν, δὲν ζοῦν τὴν χριστιανικὴν πίστην. Αὐτὸ τὸ ἔλλειμμα πίστεως, μὲ τὰ πολυποικίλα κενὰ πὺν ἀφήνει, μπορεῖ νὰ στοιχίσει πολλαπλὰ στὴν νέα συνύπαρξιν πὺν ἐπιχειρεῖται, διευκολύνοντας τὴν εὐρύτερη ἐπιρροὴν τοῦ Ἰσλάμ. Ἐνα θρησκευμα μὲ πίστην καὶ ἐνθουσιασμὸν διαθέτει σφρίγγος ἐπίδρασιν, πράγμα τὸ ὁποῖον στερεῖται μία χαλαρὴ θρησκευτικὴ κοινωνία πὺν στηρίζει τὴν ἰσχὺν τῆς πρωτίστως στὸν τεχνολογικὸν ἐξοπλισμὸν.

Τὸ δέον γιὰ τοὺς χριστιανοὺς

Πρωτίστον χρέος τῶν χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ ἡ ὑπέρβασις τῶν ἀντιθέσεων, οἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι μόνον θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, ἢ συνεργασία μεταξὺ τους καὶ ἡ συνειδητὴν προσπάθειαν γιὰ περαιτέρω προσέγγισιν.

Ἦδη στὸν προηγούμενον αἰῶνα εἶχαν συντελεσθεῖ σοβαρὰ βήματα γιὰ τὴν καλύτερη γνωριμία καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀλληλοκατανόησιν. Στὴν Διάσκεψιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Conference of European Churches) μετέχουν σήμερον 126 εὐρωπαϊκὲς Ἐκκλησίαι καὶ Κοινότητες (Ὁρθόδοξοι,

Άγγλικανοί, Λουθηρανοί, Πρεσβυτεριανοί, Βαπτιστές και άλλες προτεσταντικές ομάδες). Και η Διάσκεψη αυτή συνεργάζεται αρμονικά με το «Συμβούλιο τῶν καθολικῶν ἐπισκοπικῶν Διασκέψεων» (Consilium Conferentiarum Episcoporum Europae [CCEE]). Ἐφέτος μάλιστα, ἐτοιμάζουμε ἀπὸ κοινοῦ τὴν 3ῃ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκουμενικὴ Συνέλευση (τὸ Σεπτέμβριο, στὸ Σιμπιού τῆς Ρουμανίας), μὲ θέμα: «Τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησία, τὴν Εὐρώπη, τὸν κόσμος». Στὸν αἰῶνα μας, σὲ ἐπανελημμένες ἐπίσημες συναντήσεις ἡγετῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει διακηρυχθεῖ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, ὅπως τὸ προαναφερθὲν Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὸ πανηγυρικὸ συλλεῖτουργο στὴ Βηθλεὲμ στίς 7 Ἰανουαρίου 2000. Τελευταίως, στίς διακηρύξεις στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βαρθολομαῖο καὶ τὸν Πάπα Βενέδικτο XVI, καθὼς καὶ κατὰ τὴν Ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδούλου στὴ Ρώμη, κτλ.

Δὲν λείπουν ὅμως καὶ οἱ ἀντίθετες φωνές πού ἐπιμένουν στὸ status quo. Τόσο στὴν Ἀνατολή, ὅσο καὶ στὴ Δύση, ὑπάρχουν ομάδες χριστιανῶν (πχ. ἀκραῖοι Εὐαγγελικοὶ καὶ Ὁρθόδοξοι κύκλοι) πού ἀντιτίθενται σὲ πρωτοβουλίες γιὰ τὴ χριστιανικὴ προσέγγιση. Τὸ ἐπιχείρημα εἶναι ὅτι οἱ ἐπαφές μας μὲ τοὺς ἑτεροδόξους ἀπειλοῦν νὰ ἀλλοτριώσουν τὸ Ὁρθόδοξο φρόνημα καὶ ἦθος. Ἄλλοι πιστεύουμε ὅτι εἶναι χρέος μας νὰ συμμετέχουμε σ' αὐτὴ, συμμεριζόμενοι τοὺς κοινούς προβληματισμούς καὶ προσφέροντας τὴν Ὁρθόδοξη μαρτυρία.

Ἀσφαλῶς, ὑπάρχουν πολλὰ προβλήματα θεολογικά, ἐκκλησιολογικά, πρακτικά, τὰ ὁποῖα χωρίζουν τοὺς χριστιανούς τῆς Εὐρώπης. Καὶ θὰ χρειασθεῖ ὑπεύθυνη καὶ συστηματικὴ συζήτηση ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Κανεὶς πάντως ἀπὸ ὅσους μετέχουν στίς διαχριστιανικὲς σχέσεις δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ ἀρνηθεῖ τὴν ταυτότητά του. Ἄλλωστε, ἡ οὐσιαστικὴ συμβολὴ μας δὲν εἶναι ὁ συμβιβασμὸς - σιωπὴ, ἀλλὰ ἡ σοβαρὴ κριτικὴ σκέψη, ἡ προσφορὰ τοῦ θησαυροῦ τῆς παράδοσης καὶ θεολογίας πού συνδέει ὀργανικὰ τὸ σήμερον μὲ τὴν ἀποστολικὴ ἐποχὴ.

Γενικὰ πάντως, θὰ ἦταν τραγικὸ, ἐνῶ οἱ πολιτικές, ἐπιστημονικές, πολιτιστικές, οικονομικὲς δυνάμεις προωθοῦν τὴν ἐνότητα τῶν πολιτῶν τῆς Εὐρώπης στηρίζοντας ἔτσι τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἀσφάλεια τῆς ἡπείρου, οἱ Ἐκκλησίες νὰ στηρίζουν καὶ νὰ ἐπιδιορθώνουν τὰ παραπετάσματα ἀνάμεσά τους. Κάτι χειρότερο: Θὰ ἦταν σκάνδαλο.

Παράλληλα πρὸς τὴν προσπάθεια προσέγγισης στὴ σύγχρονη συζήτηση γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ταυτότητας καὶ τὶς προοπτικὲς τῆς ἡπείρου μας, οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουμε νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι: στὴ διαμόρφωση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, πρωταγωνιστικὸ ρόλο

διαδραμάτισαν τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, τὸ ρωμαϊκὸ καὶ τὸ χριστιανικὸ. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη συνεισέφερε τὴν ἰδέα τῆς δημοκρατίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ κάλλους, ἡ ρωμαϊκὴ παράδοση τὶς ἀρχές τῆς ὀργάνωσης, τῆς διοίκησης καὶ τοῦ δικαίου, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς τὴ δύναμη τῆς πίστεως, τῆς συγγνώμης καὶ τῆς ἀγάπης. Ἀκόμη, ὁ Χριστιανισμὸς προσέφερε ζωτικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὴν ἀποκάλυψη τῆς δυναμικῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀγάπης μέσα στὴν ἱστορία, τὴν πίστη σὲ κάτι ποῦ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται λογικὰ ἀδύνατο -κάτι ποῦ ὀδήγησε στὴ γενικότερη ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς πέρα ἀπὸ τὰ φαινόμενα καὶ τὴν ἀπλὴ ἀναγκαιότητα- καὶ μία διάθεση ἀγωνιστικὴ, γιὰ τὴν αὐθυπέμβαση στὸν πνευματικὸ βίον, ἡ ὁποία ἀναδιπλώνει ὅλες τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις σὲ μία συνεχῆ μεταμορφωτικὴ πορεία.

Συχνὰ ἀποσποῦμε ὀρισμένες πνευματικὲς ἀξίες καὶ δίνουμε σ' αὐτὲς ἀποκλειστικὰ τὴν ἰθαγένεια τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης καταγωγῆς. Ἱστορικὰ ὅμως αὐτὲς δέχθηκαν ἀλληλεπιδράσεις, ἀλληλοσυμπληρώθηκαν καὶ τελικὰ συμβιώνουν σὲ ἀλληλοπεριχώρηση. Ἀκόμα καὶ ὅταν ἀμφισβητήθηκαν ἀπὸ τὴ μίαν ἢ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ἐξελίχθηκαν καὶ ὠρίμασαν.

Ἡ πνευματικὴ ζωτικότητα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στηρίζεται στὴν πνευματικὴ ἀναζήτηση, τὴν κριτικὴ στάση, τὸ διάλογο, τὴν αὐτοκριτικὴ, τὴν προσπάθεια ὑπερβάσεως τῆς ἀποτυχίας, τὴ σύνθεση, τὸν οἰκουμενικὸ προβληματισμό. Αὐτὰ ἀσφαλῶς σχετίζονται τόσο μὲ τὴν κληρονομία τῆς ἑλληνικῆς σκέψης ὅσο καὶ μὲ τὴ δυναμικὴ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς: τὴ διάθεση μετανοίας, κάθαρσης καὶ ἀνανέωσης.

Εἶναι, λοιπόν, ἀνάγκη στὴ νέα ἰδεολογικὴ θρησκευτικὴ ζύμωση ἡ Εὐρώπη νὰ ἐπανέρει τὸ πνευματικὸ τῆς ὑπόβαθρο, τὶς χριστιανικὲς τῆς ρίζες. Καὶ νὰ ἀφήσει ἐλεύθερα τοὺς χυμούς τους νὰ ζωογονήσουν τὴ ναρκωμένη πνευματικὴ τῆς ζωῆς. Νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ τεχνολογικὴ δύναμη γιὰ τὴ διαμόρφωση ἐλεύθερων καὶ ὑπεύθυνων ἀνθρώπων, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς συνοχῆς τῆς κοινωνίας. Βεβαίως, οἱ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνουν οὔτε κύριοι, οὔτε ὑπηρέτες, οὔτε ἐργαλεῖο τοῦ κράτους. Ἡ σαφὴς ἀναφορὰ μας στὶς χριστιανικὲς καταβολὲς τῆς Εὐρώπης οὔτε κατὰ τῆς ἀνεξιθρησκείας εἶναι οὔτε κατὰ τῆς συνύπαρξης μὲ ἀνθρώπους ἄλλων θρησκευτικῶν παραδόσεων ἢ φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων. Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Τὸ νηφάλιο χριστιανικὸ πνεῦμα ἐξασφαλίζει τὸν εἰλικρινῆ σεβασμὸ στὴν ἀξία τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου καὶ λαοῦ.

Πιὸ ἄμεσα, στὴ δημόσια συζήτηση ποῦ γίνεται σήμερα στὴν Εὐρώπη, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ

ἀναφέρεται στοῦ ἱερό, στοῦ ἅγιο, στοῦ προσωπικό Θεοῦ καί νά ἐκφράζει δημόσια τήν πίστη του. Ὁ χλευασμός τῆς χριστιανικῆς πίστεως πού καλλιέργησαν ὀρισμένοι μαχητικοὶ ἀθεϊστικοὶ κύκλοι, δέν ἔχει θέση σέ μία Εὐρώπη, ἡ ὁποία στηρίζεται στοῦ σεβασμό τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὑπερασπισθοῦμε τὸ δικαίωμα τῶν Ἐκκλησιῶν μας νά ρυθμίζουν ἐλεύθερα τὴ συμπεριφορὰ τους σύμφωνα μὲ τίς δικές τους παραδόσεις καί νά διακηρῦσσουν δημόσια τίς χριστιανικές τους πεποιθήσεις.

Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Εὐρώπης ὀφείλουν προσέτι νά ὑπενθυμίζουν πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις ὅτι ἡ ἡπειρός μας εἶναι πολὺ εὐρύτερη ἀπὸ ὅ,τι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσις. Καί ὅτι ἀποτελοῦν τὸν αὐτονόητο πνευματικό δεσμό μὲ ὅλες τίς εὐρωπαϊκῆς χώρες, οἱ ὁποῖες ἀκόμη δέν ἀνήκουν σέ αὐτή, ἐπιμένοντας στήν ἀνάγκη συνδιαλλαγῆς καί συμφιλίωσης. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἓνα σύμπλεγμα ἀπὸ ἄπειρες ἀντιθέσεις. Διαφορετικῆς καί πολὺ συχνὰ ἀντίθετες ψυχικῆς διαθέσεις γεννιοῦνται στοῦ Βορρᾶ καί τὴ Μεσημβρία, στή Δύση καί τὴν Ἀνατολή. Τὸ εὐρωπαϊκό πνεῦμα προϋποθέτει τὴν κατανόηση τῆς ἀρμονίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνόλου. Ἡ μεγάλη ἀξία αὐτοῦ τοῦ συνόλου εἶναι ὅτι κατόρθωσε νά ἐνώσει σέ μία ἀνώτερη σύνθεση τίς ἀντιθέσεις πού τὸ ἀποτελοῦν (Γ. Θεοτοκάς). Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Εὐρώπης καλοῦνται νά συμβάλλουν στήν ἀρμονικὴ συμβίωση τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν δείχνοντας σεβασμό στήν ποικιλία τῶν παραδόσεών τους, καλοῦνται νά ἐργασθοῦν γιὰ μία ἐνότητα σεβόμενη τὴ διαφορετικότητα.

Τὸ σημαντικότερο, ὅμως, γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἀνανέωση καί ἡ οὐσιαστικὴ βίωση τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐνας ἐπιφανειακὸς καί συμβατικὸς Χριστιανισμὸς δέν μπορεῖ νά προσφέρει κάτι τὸ οὐσιαστικό. Ἐπιβάλλεται, κατὰ πρῶτο λόγο, οἱ χριστιανοὶ νά διατηρήσουμε τὸν ὀργανικό δεσμό μὲ τίς ρίζες μας. Νά βιώνουμε στοῦ σήμερα τὸ μυστήριο τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ταπείνωσης, τῆς αὐτοθυσίας, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης πρὸς ὅλους.

Γιὰ νά ἀνταποκριθοῦν στοῦ ἱστορικό τους ρόλο οἱ Ἐκκλησίες καί νά συμβάλλουν στήν πνευματικὴ πορεία τῆς Εὐρώπης, θὰ χρειασθεῖ πρὶν ἀπὸ ὅλα νά εἶναι συνεπεῖς στοῦ μυστηριακό - σωτηριολογικό τους χαρακτήρα. Νά μὴν καταστήσουν σὰν μερικὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ ΜΚΟ (Μὴ Κυβερνητικούς Ὄργανισμούς), ὅπως ὀρισμένοι θὰ προτιμοῦσαν. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά εἶναι φανέρωση τοῦ μυστηρίου τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Σῶμα Χριστοῦ», χώρος ὅπου τελεσιουργεῖται ἡ μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὑπέρβαση τῆς ὑπαρξιακῆς του ἀγωνίας, ἡ ἐνωσή του μὲ τὸ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Εὐχαριστιακὴ κοινότητα πιστῶν πού βιώνει τὴ λύτρωση ἀπὸ τὴ φθορά,

πού ἀπαντᾷ στις βαθύτερες πνευματικές ἀναζητήσεις τοῦ ἀνθρώπου, πού προσφέρει τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση, τὴ νοσηματοδότηση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, πού βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀντιμετωπίζει τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο μὲ τὴν πνοὴ καὶ τὴ δύναμη τῆς Ἀνάστασης.

Συμβολὴ στὴν ἐνδυνάμωση βασικῶν πνευματικῶν ἀξιῶν

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης ἔχουν ἱστορικὸ χρέος νὰ συνεχίσουν νὰ συμβάλλουν οὐσιαστικὰ στὴ στήριξη τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν πού γεννήθηκαν στοὺς κόλπους τους καὶ νὰ ἐκφράζουν τὸ βαθύτερο μήνυμά τους. Ἐπισημαίνω μερικὲς βασικὲς ἀπὸ αὐτές:

Τονισμὸς τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου ὡς βασικοῦ ἀνθρώπινου δικαιώματος. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ, πού ἀποτελέσει τὸ θεμέλιο τῆς νομοθεσίας τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, στηρίχθηκε σὲ ἓνα ὑποσυνείδητο πού διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ πίστη. Ὅπως τονίζει ὁ Μπερντιάγεφ, «Ὁ ἀνθρωπισμὸς, καὶ συνεπῶς ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, μπορεῖ νὰ ἀναγεννηθεῖ μόνο ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ βάθη. Ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ προσώπου προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ». Ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια δὲν ἀποτελεῖ μία ἀόριστη ἀστικὴ ὑπερηφάνεια. Στηρίζεται στὴν πίστη ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἱερὸ πρόσωπο, δημιούργημα τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ.

Συνέπεια τῆς προηγουμένης ἀρχῆς εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο, ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς, φύλου, παιδείας, θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, καθὼς καὶ ἡ διασφάλιση τῆς ἐλευθερίας του. Ἡ ἐλευθερία εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιὸ κεντρικὲς ιδέες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ ἐλεύθερος Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο καὶ γιὰ αὐτὸ ὑπεύθυνο γιὰ τὶς πράξεις του. Ἀξιοπρέπεια, ἐλευθερία καὶ ὑπευθυνότητα ἀλληλοπεριχωροῦνται. Σχετικὰ μὲ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος: «πρέπει νὰ λεχθεῖ ὅτι ἡ ἐλευθερία μας δὲν εἶναι μόνο προσωπικὴ ἀλλὰ διαπροσωπικὴ. Ὡς ἀνθρώπινα ὄντα δὲν δυνάμεθα νὰ εἴμεθα γνησίως ἐλεύθεροι μένοντας ἐν ἀπομονώσει, ἀρνούμενοι τὴ σχέση μας μὲ τοὺς συνανθρώπους μας. Δυνάμεθα νὰ εἴμεθα γνησίως ἐλεύθεροι ἐὰν γίνωμεν μέρος μίας κοινότητος ἄλλων ἐλευθέρων προσώπων. Ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι μοναχικὴ, εἶναι κοινωνικὴ».

Ἡ βιβλικὴ πίστη περὶ γάμου καὶ οἰκογένειας διαμόρφωσε τὶς ἀρχές γιὰ τὴ μονογαμία πού ἀποτελέσει τὸ κύτταρο τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας καὶ καθόρισε τὶς σχέσεις τῶν δύο φύλων. Τόνισε καὶ ἀνέπνευσε τὴν πιστότητα καὶ τὴν προσωπικὴ ἀπάρνηση ὡς βασικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἀντοχή του. Ἄν διαταραχθεῖ ἡ βασικὴ αὐτὴ δομὴ, ἡ κοινωνία ὁδηγεῖται στὴν παρακμὴ. Οἱ

χριστιανοί τῆς Εὐρώπης ἔχουμε τὸ δικαίωμα ἀλλὰ καὶ τὸ καθῆκον νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὶς ἀλήθειες αὐτές, στὶς ὁποῖες στηρίχθηκε ὅ,τι πιὸ μεγαλειῶδες καὶ ἀγνὸ δημιούργησε ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς.

Κάθε πιστὸς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι ὑπεύθυνος πολίτης τῆς χώρας του καὶ γενικότερά τῆς Εὐρώπης. Νὰ κινεῖται μὲ συνέπεια, ἐντιμότητα καὶ δημιουργικότητα, νὰ συμβάλλει στὴ διαμόρφωση τῆς κοινωνίας προσώπων, ἐνισχύοντας τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἰσότητα, τὴν ἀλληλεγγύη σὲ ἐπάλληλους κύκλους. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο λαὸ στὸν ὁποῖον ἀνήκει, ἀγκαλιάζοντας ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπεκτείνοντας τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν ἀξιῶν αὐτῶν σὲ ὅλη τὴ γῆ.

Σοβαρὴ ἐπικαιρότητα ἀποκτᾶ καὶ τὸ ἀσκητικὸ ἦθος τῆς λιτότητας καὶ ἐγκράτειας πὺ ἀκραιφνέστερα ἔχει τονισθεῖ στὴν Ἀνατολικὴ Χριστιανοσύνη. Ἡ καλλιέργειά του μπορεῖ νὰ συμβάλλει ὡς ἀνάχωμα στὸν χεῖμαρρο τοῦ καταναλωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ νὰ κατακλύσει τὴ ζωὴ μας μὲ συσσώρευση ἀχρήστων πραγμάτων πὺ προβάλλονται ὡς ἀναγκαῖα.

Παρὰ τὴν πρόοδο καὶ τὶς πολλὲς ἐξελίξεις τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου παραμένουν σταθερὰ στοὺς αἰῶνες: Ἡ πλεονεξία, ἡ βία, ἡ ἀλαζονεία, ἡ ὑποκρισία, γενικὰ ἡ ἁμαρτία. Ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας ἔχουν προστεθεῖ οἱ ἀναστατώσεις πὺ φέρνουν στὴν ἀτομικὴ καὶ στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τὰ ναρκωτικά, τὸ aids, ἡ αἴσθησι μοναξιάς καὶ κενοῦ, ἡ ἔλλειψη νοήματος στὴ ζωὴ. Ἀσφαλῶς δὲ τὰ προβλήματα δὲν τὰ λύνουν οἱ γενικόλογες ἰδέες καὶ ἡ ξύλινη γλώσσα πὺ ἐπαναλαμβάνει μηχανικὰ λέξεις μὲ ἱερὴ σημασία. Ποιὸς θὰ μεταφέρει παλμὸ ζωῆς; Χρειάζεται πίστη καὶ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν πορεία τῆς Εὐρώπης, πίστη στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ μέλλον του. Κρυστάλλινη πηγὴ αὐτοῦ τοῦ εἶδους πίστεως παραμένει ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ μεγαλειώδης ὅμως συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὑπῆρξε –καὶ παραμένει εἰς τὸ διηνεκές- ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγάπης, μὲ τὸ εὖρος, τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος πὺ δόθηκε στὴν ἐννοιά της. Μέσα σὲ αὐτὴ, ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ὁ τονισμὸς τῆς συγγνώμης. Ἡ δυνατότητα συγχώρησης ἐξουδετερώνει ἀντιθέσεις καὶ πολύμορφες ἔχθρες, γιὰ νὰ ὀδηγήσει στὴν οὐσιαστικὴ συμφιλίωση ἀτόμων καὶ λαῶν. Ἡ ἔμπνευση πὺ προσέφερε ἡ χριστιανικὴ πίστη σὲ ἑκατομμύρια πιστοὺς γιὰ τὴ βίωση τῆς συγχωρητικότητος καὶ τῆς ἀγάπης εἶναι ἱστορικὰ τεκμηριωμένη. Χωρὶς ἀγάπη, ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς χάνει τὴν πνοή, τὴ δύναμη καὶ τὴν ὁμορφιά του.

Ἡ ἀναζωογόνηση, λοιπόν, καὶ ὄχι ἡ περιθωριοποίηση τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἡ βίωση τῆς οὐσίας, τῆς δύναμης καὶ τοῦ κάλλους τῆς θὰ βοηθήσουν τὶς εὐρωπαϊκὲς κοινωνίες νὰ διατηρήσουν τὴν ταυτότητά τους καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὶς ἀξίες ποὺ ἀποτελοῦν τὸν πυρῆνα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ τὸν δημιουργικὸ δυναμισμό τους.

Γιὰ νὰ βρισκόμαστε οἱ χριστιανοὶ στὴν πνευματικὴ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς σύγχρονης Εὐρώπης, ὀφείλουμε νὰ δίνουμε μεγαλύτερη προσοχὴ καὶ σὲ μερικὰ γενικότερα κρίσιμα προβλήματα.

Ἐπιβάλλεται νὰ ἀντισταθοῦμε στὴ χρησιμοποίηση τῆς θρησκείας γιὰ πολεμικὲς συγκρούσεις, καθὼς καὶ γιὰ στήριξη καὶ τόνωση τῆς τρομοκρατίας. Στὴν ἐποχὴ μας, οἱ θρησκείες ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν ἐπιρροή, ἀλλὰ βεβαίως δὲν καθορίζουν τὶς ἀποφάσεις τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν καὶ τῶν οικονομικῶν παραγόντων. Οἱ τελευταῖες λαμβάνονται βάσει ἄλλων κριτηρίων καὶ συμφερόντων. Συγχρόνως ὅμως, ἡγετικὰ χεῖλη τῶν ἀντιμαχομένων χρησιμοποιοῦν τὴ θρησκευτικὴ ὀρολογία ἐπικαλούμενοι τὸ Θεό. Ἡ θρησκευτικὴ, λοιπόν, συνείδηση καλεῖται νὰ ἀντισταθεῖ, ὥστε νὰ μείνει τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα στὸν ἱερὸ ρόλο του: τὴν εἰρήνευση, τὴν καταλλαγὴ, τὴ συγγνώμη, τὴν ἐπούλωση τῶν τραυμάτων.

Στὸν προηγούμενο αἰώνα, τὸ ρόλο τοῦ πρωταγωνιστῆ γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ τοῦ ὑπερασπιστῆ τῶν φτωχῶν εἶχε κατεξοχὴν ἀναλάβει τὸ κομμουνιστικὸ κίνημα βασισμένο σὲ ἀθεϊστικὲς προϋποθέσεις. Στὸν αἰώνα μας, βλέπουμε νὰ διεκδικοῦν ἕναν τέτοιο πρωταγωνιστικὸ ρόλο προστασίας καὶ ὑπεράσπισης τῶν φτωχῶν ὀρισμένες Ἰσλαμικὲς ὀμάδες. Θὰ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα σκάνδαλα νὰ ἐπιτρέψουμε καὶ στὸν αἰώνα μας ὁ χριστιανικὸς κόσμος νὰ σταθεῖ ἀδιάφορος στὸ θέμα τῆς φτώχειας καὶ οἱ χριστιανοὶ νὰ συμμαχοῦν κυρίως μὲ τὰ στρώματα τῶν πλουσίων καὶ τῶν κραταιῶν, ἀδιαφορώντας γιὰ τὰ ἑκατομμύρια τῶν συνανθρώπων μας, στὴν Εὐρώπη καὶ γενικότερα στὸν κόσμον ὅπου ζοῦν (ἀκριβέστερα ἀργοπεθαίνουν) κάτω ἀπὸ τὸ ὄριο τῆς φτώχειας. Ὅπως χαρακτηριστικὰ παρατήρησε πρόσφατα ὁ Μοχάμαντ Γιούνους (Νόμπελ Εἰρήνης τοῦ 2006), τὸ 60% τῶν κατοίκων τῆς γῆς ζεῖ μόνο μὲ τὸ 6% τῶν πόρων τῆς. Ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ εἶναι ἀδιάκοπα προφητικὴ καὶ κριτικὴ στὰ διάφορα φαινόμενα ἀδικίας καὶ ἀναληθσίας ἀπέναντι στὴν ἐξαθλίωση. Μὲ θυσιαστικὴ ἄσκηση τῆς διακονίας τῆς, δίνοντας τὸ παράδειγμα μὲ ζωὴ λιτότητας καὶ ἐγκρατείας.

Οἱ πνευματικὲς ἀρχές, στὶς ὁποῖες θεμελιώθηκε ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ἔχουν πανανθρώπινη ἐμβέλεια. Ἡ νέα Εὐρώπη δὲν δικαιούται νὰ κλεισθεῖ στὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ νὰ ἐνεργεῖ μὲ βάση τὰ ἑκάστοτε δικά τῆς συμφέροντα.

Εἶχε καὶ ἔχει οἰκουμενικὴ εὐθύνη. Τὸ οἰκουμενικὸ αὐτὸ ὄραμα, ἄμεση συνέπεια τῆς χριστιανικῆς συνείδησης, ἀποτελεῖ μία ἀναμφισβήτητη πνευματικὴ εὐρωπαϊκὴ ἀξία. Ἡ Εὐρώπη, πού στὸν προηγούμενο αἰώνα ἀντιμετώπισε ὑπεροπτικὰ καὶ ὠφελμιστικὰ τοὺς λαοὺς ἄλλων ἡπείρων, εἶναι καιρὸς νὰ συγκροτήσῃ τὴν οἰκουμενικὴ συνείδηση καὶ σκέψη τῆς γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ χρέος τῆς στὴν ἀνθρωπότητα, ἰδίως σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἐξασφάλιση τῆς παγκόσμιας εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν πρωτοποριακὰς πρωτοβουλίες σὲ παγκόσμια προβλήματα καὶ νὰ πρωτοστατοῦν στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, γιὰ τὴν εἰρήνη ἀπανταχοῦ τῆς γῆς. Ὁραματιζόμεστε μία Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἐμπνεόμενη ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ ἰδανικὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀξία τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀγάπης θὰ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐξέλιξη τῆς παγκοσμιοποίησης, ἔτσι ὥστε ἀντὶ μιᾶς διαδικασίας πού μετατρέπει λαοὺς καὶ ἀνθρώπους σὲ ἄψυχο ὑλικό, χρήσιμο γιὰ τὴν οικονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐκμετάλλευση μιᾶς ἀνώνυμης ὀλιγαρχίας, νὰ προχωρήσουμε σὲ μία παγκοσμιοποίηση δικαιοσύνης καὶ ἀλληλεγγύης.

Κύκλοι οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ ὑποτιμήσουν τὴ συμβολὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὴν Εὐρώπη ἐπικαλοῦνται συχνὰ τὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας. Ὁρισμένοι μάλιστα ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτὲς συγκροτοῦνται μὲ τὴν πίστη. Ἡ χριστιανικὴ πίστη, μέσα στοῦ πλαίσιο τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ἀποδέχεται καὶ τὴν ἐλευθερία γιὰ αὐθεντικότερη γνώση. Εἰδικότερα, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει ἀποφύγει νὰ ἐπιζητεῖ νὰ κηδεμονεύσῃ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιστημονικῆς προσπάθειας, νὰ σπεύδῃ νὰ λαμβάνει θέση γιὰ κάθε ἐμφανιζόμενο νέο ἐπιστημονικὸ ἐρώτημα, ὅπως εἶχαν τὴν τάση νὰ κάνουν ὀρισμένες Ἐκκλησίες στὴ Δύση. Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη συνείδηση, ἡ ἐλευθερία τῆς ἔρευνας ἀποτελεῖ θεοσδοτο δῶρο στὸν ἄνθρωπο.

Εὐτυχῶς, στὴν Ἀνατολικὴ παράδοση ἔχει ἀποφευχθεῖ κατὰ τὸ δυνατόν κάθε σύγκρουση μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ θεολογίας, λόγω τῆς διπλῆς μεθοδολογίας τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων, ἡ ὁποία θεμελιούται στὴν ὄντολογικὴ διάκριση μεταξὺ κτιστοῦ καὶ ἄκτιστου. Συγχρόνως ὅμως μὲ αὐτὴ τὴν κατάφαση, ἡ χριστιανικὴ σκέψη ἐπισημαίνει πρῶτον, τοὺς κινδύνους πού κρύβονται πίσω ἀπὸ ὀρισμένα ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα, δεύτερον, τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης γνώσης καὶ τρίτον, τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἄλλης «γνώσης». Ἄν ὑπογραμμίζουμε τὸ σεβασμὸ στὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀξία τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, στὴν ἐπόμενη φάση τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τῆς χρησιμοποίησης τῆς νέας γνώσης, μὲ τὸν ἴδιο καὶ μεγαλύτερο ἐνθουσιασμὸ τονίζουμε τὴ σημασία καὶ τὴν ἀξία μιᾶς ἄλλης κατηγορίας ὑπαρκτικῆς, τῆς Ἀγάπης. Αὐτὴ δὲν ὑπάγεται ἄμεσα στοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδίου, ἀποδεικνύεται ὅμως πολλαπλὰ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὀρθή

όριοθέτηση τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἐγκεντρισμοῦ καὶ τὴν οὐσιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸ συνάνθρωπο, τὴν τελικὴ ἐνότητα ἀλήθειας, κάλλους καὶ ἀγάπης.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ προηγούμενου αἰῶνα, ὁ Oswald Spengler ὑποστήριξε ὅτι ὑπάρχει μία φυσικὴ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῶν μεγάλων πολιτισμῶν: γέννηση, ἀνάπτυξη, ἀνθοφορία, καρποφορία καὶ γήρανση, μὲ κατάληξη τὸν θάνατο. Ἡ ἄποψη τοῦ ἦταν ὅτι ὁ Δυτικὸς πολιτισμὸς ἔχει φθάσει στὴν τελικὴ αὐτὴ φάση. Ἀντίθετα πρὸς αὐτὴ τὴν ἄποψη ὀρθώθηκαν πολλὲς φωνές, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται αὐτὴ τοῦ Arnold Toynbee. Ὁ τελευταῖος ἐπισημαίνει τὴ διαφορὰ μεταξὺ ὕλικῆς καὶ τεχνολογικῆς προόδου ἀφενός, καὶ τῆς γνήσιας προόδου ἀφετέρου, τὴν ὁποία ὀνομάζει spiritualisation (πνευματοποίηση). Βλέπει τὶς ρίζες τῆς κρίσης τοῦ Δυτικοῦ κόσμου στὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸ βίωμα καὶ στὴν υἰοθέτηση μίας λατρείας τῆς τεχνολογίας, τοῦ ἔθνους, τῆς στρατοκρατίας. Καὶ ταυτίζει τὴν κρίση μὲ τὴν ἐκκοσμίκευση. Ὡς θεραπευτικὴ ἀγωγή θεωρεῖται ἡ ἐπανενδυνάμωση τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου. Στὴν ἀντίληψη περὶ βιολογικῆς παρακμῆς ἀντιτάσσει τὴ βουλευτικὴ θέση ποὺ βασιζέται στὸ σφρίγος καὶ τὴ ζωτικότητα τῶν δημιουργικῶν μειονοτήτων καὶ τῶν διακεκριμένων προσωπικοτήτων.

Τέτοιες προσωπικότητες καλοῦνται νὰ προσφέρουν στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὶς τάξεις τοῦς οἱ χριστιανοί: ἀνθρώπους πίστεως, ἀκέραιους, ὑπεύθυνους, ἐλεύθερους ἀπὸ τὴν πλεονεξία καὶ τὴν ὑποκρισία, ἐλεύθερους ἀπὸ τὶς συμβατικότητες καὶ τὶς φοβίες τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀνιδιοτελεῖς, μὲ πνεῦμα θυσίας, ποὺ πιστεύουν καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν πανευρωπαϊκὴ καὶ παγκόσμια εἰρήνη, δικαιοσύνη, ἀλληλεγγύη καὶ πρόοδο.

Ἔτσι, διαμορφώνονται οἱ δημιουργικὲς μειονότητες ποὺ θὰ βοηθήσουν τὴν Εὐρώπη νὰ ἀνακαλύψει καὶ νὰ ἀναπτύξει τὰ καλύτερα στοιχεῖα τῆς κληρονομίας της καὶ νὰ προχωρήσει σὲ μία νέα πνευματικὴ ἀκμὴ.

<http://www.agiazoni.gr/article.php?id=25585741536684224383&highlight=yes&searchword=%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82&PHPSESSID=9ca60b9e26e8a8554e6be5548410e1ad#>